



## HET FRIESE GOUD

### BLAUWDRUK MIDLUM

In het voorjaar van 2007 kwam vanuit het overleg Beheer en Behoud Buiten & Collecties (nu: Museaal Beleidsoverleg) het verzoek om voor onze Friese museumboerderij 'Midlum' een blauwdruk op te stellen. Het idee achter een blauwdruk is om allerlei gegevens over de geschiedenis van de boerderij op een overzichtelijke en gestandaardiseerde wijze - in rapportvorm - bij elkaar te brengen.

Naast informatie over eigenaars, bewoners, bedrijf, bouwhistorie, erf en interieur, omvat de blauwdruk een ruime hoeveelheid gegevens over de cultuurhistorische context van de boerderij en over omgevingsfactoren als bodem, landschap en klimaat. Al deze zaken zijn van belang voor een beter begrip van wat zich allemaal heeft afgespeeld op onze boerderij en vooral ook waarom.

Het gaat er bij een blauwdruk om een zo compleet mogelijk beeld te scheppen van de geschiedenis van de boerderij, zonder in generalisaties te vervallen, die voorbijgaan aan het eigene van onze museumboerderij. Het object (het gebouw met al zijn uiterlijke kenmerken en karakteristieken) en zijn bewoners blijven de uitgangspunten van het onderzoek. De blauwdruk kan vervolgens dienen als bron van informatie voor de gastheren en gastvrouwen, als basis voor verder onderzoek en presentatiedoelinden, maar kan bijvoorbeeld ook ingezet worden bij fondsenwerving. De blauwdruk Midlum staat niet op zichzelf: in de

toekomst zal met enige regelmaat een blauwdruk van een van onze museumobjecten verschijnen. Aanleiding voor de blauwdruk Midlum was de wens om de museale presentatie van de boerderij nieuw leven in te blazen. De laatste jaren maakt de boerderij, mede door het wegvallen van een tentoonstelling rondom boterbereiding, een 'uitgeklede' indruk.

#### Het Friese goud

Het onderzoek naar de geschiedenis van onze boerderij heeft een aantal

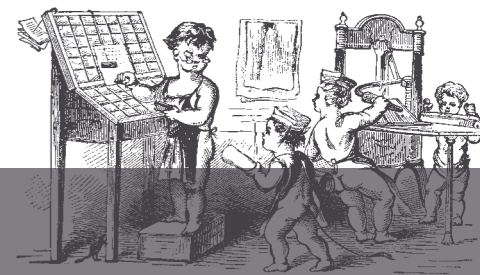


interessante aanknopingspunten voor presentatie opgeleverd. Omvang, type en indeling van de huidige boerderij vertellen ons in het geval van Midlum dat het hier om een groot en welvarend landbouwbedrijf ging. Haar huidige omvang heeft de boerderij te danken aan een verbouwing in 1778. Uit archiefstukken is gebleken dat, waarschijnlijk als gevolg van een verdubbeling van het landbouwareaal, de toenmalige

eigenaar de schuur met een gebintvak heeft laten uitbreiden. Op een aantal kleine modernisering en toevoegingen na, is het aanzien van de boerderij in de eeuwen daarna in grote lijnen hetzelfde gebleven. Dat laatste was een belangrijk uitgangspunt voor de vorm en inhoud van de museale presentatie destijds. Nadat de boerderij in 1961 door het museum werd aangekocht, afgebroken en vervolgens naar Arnhem werd overgebracht, heeft men zich bij de herbouw en inrichting van de

boerderij op het museumterrein laten leiden door het relatief ongeschonden karakter van de boerderij. Enkele later aangebrachte modernisering zijn bij die gelegenheid verwijderd. Voor het overige is de inrichting van schuur, stallen en woonhuis op basis van de boedelinventaris uit 1850 en een pachtcontract uit 1862 tot stand gekomen. De boerderij maakte gedurende deze periode een bloeitijd door, hoofdzakelijk

## ALS M'N KOE MAAR HOOG STAAT...



door de bereiding en verkoop van boter. Friese boter had in de negentiende eeuw een goede naam en was lange tijd het belangrijkste Friese zuivelproduct. Vooral de openstelling van de Engelse markt rond 1850 bracht veel Friese (zuivel)boeren en handelaars rijkdom en welvaart. Ook onze boer in Midlum verdiende goed geld met de verkoop van 'het Friese goud'.

#### Het moet 'toon'

De bewoners van de boerderij staken hun rijkdom niet onder



stoelen of banken; de voorkamer van de boerderij werd ingericht als pronkkamer met geglazuurde wandtegels, monumentale schouw, deftige 'Hollandse' linnenkast en een porseleinkast met Chinees en Delfts blauw. Het pronken beperkte zich overigens niet tot het woongedeelte van de boerderij. Typerend voor de tijd rond 1870, was het bestaan van een extreem hoge koestand van zo'n 60 cm (tegenover 20 cm normaal). De koeien stonden hier zij aan zij,

met de koppen tegen de muur. Om het rundvee in en uit de verhoogde stallen te krijgen gebruikte men een houten schot, dat tijdelijk over de grup (mestgoot) werd geplaatst. Over de betekenis en herkomst van de hoge stallen is veel geschreven: boerderijonderzoeker Bouma spreekt van een modekwestie, die rond 1870 in gebruik raakte en die volgens hem getuigde van een 'overdreven pronkzucht'.

Wat zo'n extreem hoge koestand ons in elk geval duidelijk maakt, is dat

registreerde koeien en stieren die aan bepaalde voorwaarden voldeden, het organiseerde keuringen en hield de melkproductie van de koeien bij.

Praktisch was de hoge koestand zeker niet: zie maar eens een koe snel en zonder kleerscheuren op stal te krijgen. De 'pronkstal' was dan ook van korte duur en ging de geschiedenis in als een dwaas modeverschijnsel. Voor de museale presentatie van Midlum is de hoge koestand echter een interessant en aantrekkelijk uitgangspunt. Een vorig jaar gehouden klein veldonderzoekje toonde aan dat veel bezoekers hun verbazing uitspreken over de onpraktische hoge koestand. Over het hoe en waarom tastte men echter door het ontbreken van tekst en uitleg in het duister.

#### Pronkboerderij

Alle voorwaarden om van Midlum een echte pronkboerderij te maken zijn er: pronkkamer en pronkstal bieden prima mogelijkheden om het rijke agrarische verleden van dit stukje Friesland op een voor bezoekers aansprekende manier te belichten. Door de nadruk te leggen op de handmatige boterbereiding kan Midlum een belangrijke aanvulling zijn op de fabrieksmatige boterbereiding zoals dat in Freia getoond wordt. Belangrijke thema's als traditie en modernisering op het (Friese) platteland aan het eind van de negentiende eeuw krijgen met Midlum en Freia twee representatieve vertegenwoordigers.

Marjolein Stege  
*Documentatie & Registratie*